

Plenum

Torsdag 7.9.2023 kl. 16.00—18.13

4. Underrättelsetillsynsombudsmannens berättelse för år 2022

Berättelse B 15/2023 rd

Remissdebatt

Andre vice talman Tarja Filatov: Ärende 4 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talmanskonferensen föreslår att ärendet remitteras till underrättelsetillsynsutskottet.

För remissdebatten reserveras i detta skede högst 30 minuter. Vid behandlingen av ärendet följer riksdagen det för ärenden med tidtabell överenskomna förfarandet. — Debatten börjar. Ledamot Kiuru, Pauli

Debatt

17.28 **Pauli Kiuru kok:** Arvoisa rouva puhemies! Julkisen vallan vastuulla on suomalaisen turvallisuuden takaaminen. Muuttuneessa turvallisuuspoliittisessa ympäristössä se on entistä vaativampi ja tärkeämpi tehtävä.

Tiedustelulainsäädäntömme tuli voimaan 2019. Kokonaisuuteen kuului sotilastiedustelua, siviilitiedustelua ja tiedustelutoiminnan valvontaa koskevia muutoksia. Uusi lainsäädäntö oli viesti demokraattisen päätöksentekomme toimivuudesta kansallista turvallisuutta koskevissa kysymyksissä. Tavoitteena on hankkia tietoa ylimmän valtiojohtomme päätöksenteon tueksi, jotta suomalaisten turvallisuus voidaan kaikissa tilanteissa varmistaa.

Toisaalta tiedustelulainsäädännön hyväksyttävyyttä vaatii tiukkaa lainsäädännön noudattamista ja myös valvontaa. Virheitä ei saa tulla, ja jos tulee, niihin on puututtava välittömästi. Yksityisyydensuoja on vahva perusarvo, ja viranomaisten laajat toimivaltuudet voivat väärinkäytettynä vaarantaa kansalaisten yksityiselämän suojaa ja viestien salaisuutta. Valtuuksia on käytettävä lain rajaamia reunaehtoja kurinalaisesti noudattaen. Suomeen on käsittääkseni kehitymässä hyvä tiedustelukulttuuri.

Tiedusteluviranomaisten tärkeä valvoja on tiedusteluvalvontavaltuutettu, jonka vuosikertomusta vuodelta 2022 nyt käsittelemme. Tiedusteluvalvontavaltuutettu Kimmo Hakonen toteaa kertomuksen johdannossa: ”Kansallisen turvallisuuden suojaamisessa on meillä kyse viime kädessä oikeusvaltion, kansanvaltaisen yhteiskuntajärjestyksen sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen turvaamisesta.”

Nato-jäsenyytemme myötä Suomen tiedusteluviranomaisten kahdenvälinen yhteistyö liittokunnan muiden jäsenvaltioiden tiedusteluviranomaisten kanssa syvenee. Samoin Suomen viranomaisten yhteistoiminta Naton eri rakenteiden kanssa lisääntyy. Vastuu lisääntyy myös tiedusteluvalvontavaliokunnalla, joka vastaa tiedustelutoiminnan parlamentaarista valvonnasta.

Arvoisa rouva puhemies! Tiedusteluvalvontavaliokunta ja eduskunta ovat huomioineet aikaisempien kertomusten havainnot. Myös hallitusohjelmassa on lukuisia tiedusteluun ja

Punkt i protokollet PR 22/2023 rd

tiedustelulainsäädäntöön liittyviä kirjauksia. Hyväkin lainsäädäntöä pitää päivittää, kun kokemusta on saatu riittävästi ja kun olosuhteet muuttuvat.

Pienen huolen esitän siitä, että parlamentaariseen valvontaan tulee vaalivuosina kohtuuttoman pitkä tauko. Tiedusteluvalvontavaliokunta kokoontui edellisen kerran helmikuun lopulla, jonka jälkeen tulivat eduskuntavaalit, hallitusohjelmaneuvoittelut ja sitten kesätauko. Uutta valiokuntaa ei ole vielä nimitetty ainoana valiokuntana eduskunnasta. Aikaa on kulunut edellisestä kokouksesta jo puolisen vuotta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

17.32 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Yhteiskunnan on kyettävä torjumaan kaikissa olosuhteissa kansallista turvallisuutta vaarantavia uhkia. Siitä voimme varmasti olla kaikki samaa mieltä tässä salissa. Jotta viranomaiset pystyisivät torjumaan näitä uhkia tehokkaasti, täytyy viranomaisilla olla käytössään riittävät tiedusteluvaltuudet. Tämän tosiasian nojalla Suomessa hyväksyttiin vuonna 2019 kattava tiedustelulainsäädäntö täällä eduskunnassa. Sellaista ei Suomella vielä tätä ennen ollut olemassa vastaavassa laajuudessa. Kun tänään käsittelemme tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomusta vuodelta 2022, on paikallaan todeta myös muutama tosiseikka tiedustelulainsäädännön valmistelusta. Suomihan oli jäämässä jälkeen kumppanimaistaan lainsäädännön ajantasaisuudessa, ja siksi tiedustelulainsäädäntö päädyttiin valmistelemaan ja säätämään. Kyse oli merkittävästä parlamentaarisesta ponnistuksesta. Sen laajuutta kuvaa se laaja tuki, jolla lainsäädäntö lopulta vuonna 2019 tässä salissa hyväksyttiin. Ajantasaisen tiedustelulainsäädännön valmistelu ja hyväksyminen laajalla parlamentaarisella tuella on hyvä osoitus siitä, että turvallisuuden ollessa kyseessä yhteistyöhön kyllä pystytään ryhmien välillä. Näin tulee olla jatkossakin.

Arvoisa puhemies! Eurooppalainen turvallisuusympäristö muuttui dramaattisesti Venäjän hyökättyä Ukrainaan viime vuonna. Näin jälkikäteen arvioituna siviili- ja sotilastiedustelulainsäädäntö tehtiin meillä Suomessa kuin kreivin aikaan. Muuttunut turvallisuusympäristömme korostaa edelleen ajantasaisen tiedustelulainsäädännön tarvetta. Nyt voidaan todeta, että lainsäädäntö on osoittautunut pääsääntöisesti toimivaksi. Tiedustelulainsäädännön ajantasaisuudesta Suomessa on kuitenkin jatkuvasti huolehdittava, jotta turvallisuusympäristön muuttuessa kyetään vastaamaan myös uudenlaisiin kansallisen turvallisuuden uhkiin, uhat kun tупpaavat muuttamaan muotoaan jatkuvasti. Tiedustelulainsäädännön osalta on syytä todeta myöskin se tosiasia, että aivan yhtä tärkeää — niin tärkeä kuin ajantasainen lainsäädäntö onkin — on myös huolehtia siitä, että tiedustelun valvonta pysyy ajan tasalla. Säädetäessä tiedustelulainsäädäntöä eduskunnassa sosiaalidemokraatit korostivatkin juuri valvonnan merkitystä. Oli tärkeää varmistaa, että valvonnan resurssit tulevat turvatuiksi. Samalla oli tärkeää varmistaa se, että valvonta on täsmällistä ja tarkkarajaista. Laki ei saa mahdollistaa, kuten se ei mahdollistakaan, yleistä kohdentamatonta massavalvontaa missään tilanteessa.

Arvoisa puhemies! Käsittelemme nyt neljättä tiedusteluvalvontavaltuutetun vuosikertomusta. Tämä vuosikertomus auttaa osaltaan siinä työssä, jota eduskunnan on tehtävä tiedustelulainsäädännön pitämiseksi ajan tasalla. Odotan mielenkiinnolla kertomuksen valiokuntakäsittelyä ja niitä huomioita, joita valiokunnat mahdollisesti tekevät tiedustelulainsäädännön kehittämisen tarpeista kertyneiden kokemusten perusteella.

Näin puheenvuoroni päätteeksi haluan myöskin kiittää tiedusteluvalvontavaltuutettua laajasta ja ansiokkaasta kertomuksesta.

Punkt i protokollet PR 22/2023 rd

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Heinonen.

17.36 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat ja muut täysistuntoa seuraavat! Maamme tiedustelulainsäädäntö tuli voimaan 1. kesäkuuta 2019 — voisi sanoa, että aivan viimeisellä hetkellä. Tämän jälkeen meidän turvallisuusympäristömme on ollut rajussa myllerryksessä, ja myös tiedustelutoiminta meitä kohtaan ja erilaiset hyökkäykset ovat kasvaneet ennen muuta Venäjän hyökkäyssodan käynnistyttyä Ukrainassa. Pitää muistaa, että ei Venäjä luonnollisestikaan ole ainoa valtio, joka tätä toimintaa harrastaa. Sitä tekevät lukuisat muutkin maat, ja on tärkeää, että meillä on ajantasainen lainsäädäntö.

Tiedustelua koskeva lainsäädäntö on parantanut meidän viranomaisten kykyä suojata maamme kansallista turvallisuutta. Tiedustelutoiminta on siis suojelupoliisin toteuttamaa siviilitiedustelua, Puolustusvoimien tiedusteluviranomaisten, Pääesikunnan ja Puolustusvoimien tiedustelulaitoksen toteuttamaa sotilastiedustelua, ja tällä hankitaan siis tietoa maamme kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sekä tuetaan muun muassa valtion ylimmän johdon päätöksentekoa.

Tässä keskustelussa edustaja Kiuru, joka on ollut mukana tiedusteluvalvontavaliokunnassa ensimmäisellä vaalikaudella, nosti muutamia huomioita esille. Tiedusteluvalvontavaltuutettu Kimmo Hakonen valvoo siis tätä suojelupoliisin, Pääesikunnan tiedusteluosaston ja Puolustusvoimien tiedustelulaitoksen toimintaa, ja hänellä on tämän tehtävän kautta pääsy kaikkiin suojelupoliisin ja sotilastiedustelun salaisimpiin tietoihin. Tuo Hakosen työ on tietysti se kaikista keskeisin tässä valvontatyössä, ja on hyvä todeta, että tämä valvonta on tietysti ollut katkeamatonta. Mutta edustaja Kiuru nosti ihan aiheellisesti esille tämän tiedusteluvalvontavaliokunnan tilanteen, ja edellisestä kokouksesta hän kertoi kuluneen noin puoli vuotta nytten. Vaalien jälkeen ei maahamme ole vielä asetettu uutta tiedusteluvalvontavaliokuntaa, ja voisi miettiä — ja ehkä noston tässä vähän edustaja Kiurua tukien pohdintaan sitä — pitäisikö etsiä ratkaisu, millä myös tämä vaalien jälkeinen aika voitaisiin ratkaista. Meillähän tehtiin eduskunnassa itse asiassa vähän yhteisellä sopimuksella tiettyjä toimenpiteitä liittyen esimerkiksi nimenomaan näihin turvallisuuteen liittyviin valiokuntiin, ulkoasiainvaliokuntaan, puolustusvaliokuntaan, oliko myös hallintovaliokuntaan, en muista, mutta ainakin näihin kahteen etsittiin saman tien pääasiassa niitä henkilöitä, jotka olivat vaaleissa onnistuneet uusimaan valtakirjansa eduskuntaan. Eli saatiin tietynlaista jatkumoa tähän päätöksentekoon ihan sen takia, että turvallisuusympäristössämme oli tapahtunut nopeita muutoksia ja täytyy varautua myös päätöksenteon näkökulmasta kaikkeen mahdolliseen. Silloin voisi miettiä, löytäisimmekö me tähän tiedusteluvalvontavaliokunnan toimintaan jonkun vastaavan järjestelmän. Ymmärrän sen, että se edellisellä vaalikaudella valittu valiokunta ei luonnollisestikaan vaalien jälkeen enää toimintaansa voi jatkaa, mutta pitää löytää joku keino, että ei vaalien jälkeen enää ainakaan kuukausia mene tässä uuden tiedusteluvalvontavaliokunnan voimaansaamisessa.

Arvoisa puhemies! Säädöspohjaa on tärkeää kehittää varmasti jatkossakin ja ennen muuta huomioida myös sellaiset toimintaympäristön muutokset, jotka eivät ole ainakaan helpolla ennakoitavissa, ja toisaalta varmistaa oikeusturvan toteutuminen ja tiedustelutoiminnan valvonnan ajantasaisuus. Tämä nousi itse asiassa esille jo heti ensimmäisessä vastaavassa asiakirjassa, joka eduskunnan käsittelyssä oli. Strategista ohjaus- ja valvontatoimintaa tulee kehittää ja varmistaa oikea-aikainen tiedonkulku valtion ylimmälle johdolle ja viranomaisille ja varmistaa se, että tämä tiedonkulku on aukotonta myös vaalien jälkeisenä

Punkt i protokollet PR 22/2023 rd

aikana. Näin se on ollutkin, siitä ei ole kyse, vaikka tiedusteluvalvontavaliokunta ei olekaan käytössä ollut.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kari.

17.42 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Sain toimia tiedusteluvalvontavaliokunnan puheenjohtajana viime kauden. Se oli kunniatehtävä siltäkin osin, että se oli koko tiedusteluvalvontavaliokunnan ensimmäinen valiokunta, joka siviili- ja sotilastiedustelulainsäädännön perustamisen jälkeen tähän maahan perustettiin. Erilaisia toimintatapoja ja menetelmiä lähdettiin valiokunnan toimesta viemään eteenpäin, ja nyt kun käsittelyssä on neljäs tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus, on hyvä hetki hieman katsoa taaksepäin.

Sanon kuitenkin sen, että valtuutetun kertomus osoittaa jo sen, että tiedustelulait ovat täydessä käytössä, ja lakien osalta on tehty jo moniakin havaintoja — toisaalta niiden toimivuudesta mutta tietenkin myös tarkkarajaisuudesta ja erityisen paljon ajantasaisuudesta.

Tämä tiedustelutoiminnan valvonta on laajapohjaista, ja valvontaketjuun osallistuu virkamiehiä tiedusteluvalvontavaltuutetun lisäksi laajasti. Voin sanoa, että tämä valvontaketju on virkamiesten tasolta, laillisuusvalvonnan osalta, hyvin rakennettu, hyvin laaja ja kattava, mutta on tietenkin puutteitakin, tai kehittämisalueita. Tässä tuli yksi asia esiin, jonka haluan myös nostaa esiin, ja se on tämä parlamentin puoli tässä valvonnassa. Eli tiedusteluvalvontavaliokunnan tehtävänähän on valvoa tiedustelutoiminnan asianmukaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta ja tiedustelutoimintaa perus- ja ihmisoikeuksien näkökulmasta, muun muassa vaikkapa viestintäsalaisuuden näkökulmasta.

On toisaalta ymmärrettävää, että myös täällä eduskunnan puolella meillä on omanlaiset aikataulut. Hallituksen pystyyn nostaminen nyt viime kevään vaalien jälkeen kesti kohtuullisen pitkään, tuonne juhannukseen asti, mutta meidän parlamentin jäsenten, edustajien, tehtävänä on varmistaa se, että valiokuntatyöskentely lähtisi käyntiin mahdollisimman nopeasti ja se kattaisi niitä tarpeita, joita varten valiokunta on pystyyn asetettu. Yhdyn tässä jo aikaisemmin käytettyihin puheenvuoroihin siitä, että on osaltaan kestänyt, että puoli vuotta edellisen valiokunnan päättymisen jälkeen ollaan vielä tilanteessa, että tiedusteluvalvontavaliokuntaa ei ole nimetty, se ei ole aloittanut työtään, mutta taas toisaalta kansalaisille haluan sanoa sen, että meidän valvontajärjestelmä toimii edelleenkin meidän laillisuusvalvonnan puolesta. Mainitsin jo tiedusteluvalvontavaltuutetun, mutta tähän valvontaketjuun kuuluu useita toimijoita oikeuskanslerista alkaen, eduskunnan oikeusasiamies ja niin edelleen. Mutta tässä on siis parlamentin syytä katsoa peiliin, ja tietenkin toivotaan, että tämä asia saadaan nyt asianmukaiseen järjestykseen mahdollisimman nopeasti.

Ehkä vielä lopuksi voisin sanoa sen, että myös tämän tiedusteluvalvontavaltuutetun havaintojen osalta, useamman jo käsitellyn kertomuksen osalta, ja myös tämän kertomuksen osalta erityisesti, on syytä alkaa siirtää katsetta myös Nato-jäsenyyden mukanaan tuomiin erityisiin tarpeisiin. Vaikka nyt käsitellään kertomusvuotta 22, on hyvä ehkä tehdä huomioita kertomusvuoden 22 osalta myös niistä keskeisistä osista, jotka tulevat sitten vuoden 23 aikana käytäntöön, ja ovat jo tulleetkin. Yksi osa siinä on tiedustelutoiminnan laajentuminen myös sotilas- ja puolustusliitto Naton jäsenmaiden kanssa sekä tämä maailmanpoliittinen tilanne, joka Venäjän raakalaismaisen Ukrainan-hyökkäyssodan jälkeen on lisännyt myös tätä turvallisuustarpeen kattamista, viranomaisten toimin tietenkin mutta myös meidän kansalaisten oman aktiivisuudenkin toimin.

Punkt i protokollet PR 22/2023 rd

Joten odottaen, että tiedusteluvalvontavaliokunta aloittaa työnsä ja pääsee käsittelemään tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomuksen, toivon tämän keskustelun siten jatkuvan siinä vaiheessa, kun valiokunta tästä kertomuksesta oman mietintönsä tekee ja tuo tähän saliin ne havainnot.

Tältä osalta ei muuta. Toivon, että pääsemme näiden turvallisuusasioiden kanssa tässä salissa yhdessä eteenpäin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Joonas Räsänen.

17.47 Joonas Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Aluksi on hyvä aloittaa tästä asiasta, joka täällä niin edustaja Heinosen kuin myös edustaja Karin puheenvuorossa nousi esille, eli kyllä varmasti meidän parlamenttina tulisi pystyä nimittämään tiedusteluvalvontavaliokunta hieman nopeammin kuin se nyt tapahtuu. Kun muidenkin valiokuntien osalta ollaan pystytty huolehtimaan siitä, että voidaan vakuuttua, että kansalliseen turvallisuuteen liittyvät kysymykset ovat myös täällä parlamentin osalta hyvissä käsissä, niin voisi kuvitella, että se onnistuisi myös tässäkin. Toki täytyy sen verran ehkä kehaista valiokunnan entistä puheenjohtajaa, että siinä vaiheessa ne varsinkin olisivat hyvissä käsissä, jos edelleen edustaja Kari jatkaisi valiokunnan puheenjohtajana.

Arvoisa puhemies! Puutun oikeastaan vain muutama asiaan tässä kertomuksessa, ja ensimmäinen liittyy siihen, että muistan, että kun aikoinaan tätä tiedustelulainsäädäntöä käsiteltiin, niin keskeisimmät huomiothan täällä täysistuntosalissakin liittyivät oikeastaan kahteen asiaan: siihen, miten samalla voidaan taata meidän turvallisuutemme kaikissa tilanteissa viranomaisten toimivaltuuksia lisäämällä, mutta myös siihen, millä tavalla hoidetaan myös näiden uusien toimintavaltuuksien myötä tuleva uusi valvonnan tarve, niin parlamentaarisesti kuin myös viranhaltijaorganisaation osalta, koska kyseessä ovat perusoikeudet, sekä kansallinen turvallisuus että myös perusoikeudet yksilöiden näkökulmasta. Hienolla tavalla siinä lainsäädännössä silloin pystyttiin yhdistämään nämä kaksi asiaa, ja tästä yhtenä konkreettisenä esimerkkinä on nyt tämä valtuutetun kertomus, jota aina pääsemme käsittelemään myös täällä täysistuntosalissa ja johon myös valiokunnat ottavat kantaa ja käyvät sen osaltaan läpi. Tällä huolehditaan siitä, että todella uudetkin, laajemmat toimivaltuudet ovat myös valvonnan piirissä, ja tällä voidaan myös ehkäistä mahdollisia väärinkäytöksiä, ja tätä pidän erityisen tärkeänä.

Arvoisa puhemies! Tässä valtuutetun kertomuksessa tuli hyvin myös esille, että varmaan jatkossakin meillä on lainsäädännön puolella tarpeita tehdä erilaisia kehittämistoimenpiteitä, mitkä varsinkin liittyvät sitten tähän digitaaliseen toimintaympäristöön, jonka osalta meidän nykyinen lainsäädäntö on ehkä jonkun verran jo pirstaleinen, ja on varmaan tarvetta täällä sitten erilaisten selvitysten pohjalta muutoksia saada aikaan ja sitä kautta myös lainsäädännöllisesti hieman parantaa tilannetta. Katson, että tähän asiakokonaisuuteen myös valtuutettu oli omassa kertomuksessaan ottanut kantaa.

Arvoisa puhemies! Totean, että näidenkin huomioiden pohjalta, joita valtuutettu on esille nostanut, meidän tiedustelulainsäädäntö toimii erityisen hyvin, ja tästä on hyvä jatkaa myös toiminnan kehittämistä siten, että kaikissa tilanteissa huolehdimme kansalaisten turvallisuudesta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

Punkt i protokollet PR 22/2023 rd

17.50 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Vuonna 2019 hyväksytty tiedustelulainsäädäntö tosiaankin toi mukanaan myös uuden valiokunnan tänne eduskuntaan, kuten täällä on tänään useammankin kerran mainittu, eli tiedusteluvalvontavaliokunnan. Sen työskentelyhän ei juuri näy isosta merkityksestään huolimatta julkisuuteen kovinkaan paljon, ja siitä ei paljonkaan puhuta, mutta valiokunnalla on erittäin tärkeä rooli tiedustelulainsäädännön toimivuuden ja valvonnan ajantasaisuuden arvioinnissa. On syytä kyllä ottaa vakavasti se viesti, joka tänään on tästä salista kuultu, että miten saisimme vaalien jälkeen nopeammin tämän valiokunnan nimitettyä, koska kyllä sillä tehtävää varmasti riittää aivan yhtä ripeällä aikataululla kuin esimerkiksi muillakin valiokunnilla.

Meillä on täällä salissa keskustelussa mukana myöskin valiokunnan aiempi, ensimmäinen puheenjohtaja, edustaja Kari, arvostettu kollegamme, ja haluaisin ehkä tässä aikataulun salliessa kysyäkin edustaja Karilta: Miten te näette oman kokemuksenne valossa tämän valiokunnan toimivuuden? Onko se lähtenyt liikkeelle tavalla, jota odotettiin tätä lainsäädäntöä valmisteltaessa? Tähän olisi mielenkiintoista kuulla kollegalta kommentti.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Seuraavaksi edustaja Anna-Kristiina Mikkonen.

17.51 Anna-Kristiina Mikkonen sd: Arvoisa puhemies! Aivan aluksi haluan osoittaa tukeni edustajien Kari, Räsänen Joona sekä Peltonen puheenvuoroille. Oikein hyviä asioita toivat edustajat tässä keskustelussa jo esille.

Ylipäätään tiedustelutiedon merkitys on kasvanut tässä verkostoituneessa maailmassa. Tiedustelulainsäädäntö on osoittautunut tähän mennessä pääsääntöisesti hyvin toimivaksi, mutta näin tulee olla myöskin jatkossa. Näiden hybridiuhkien aikana meidän on huolehdittava siitä, että tiedustelulainsäädännön ajantasaisuudesta on jatkuvasti huolehdittu. Turvallisuusympäristö muuttuu koko ajan, ja uudenlaisiin kansallista turvallisuutta vaarantaviin uhkii on meidän kaikkien varauduttava.

On ylipäätään tärkeää varmistaa se, että valvonnan resurssit ovat riittävät. Viranomaisien suorituskyvyn tulee olla muutenkin kaikilta osin toimintaympäristön vaatimalla tasolla, ja osaamiseen on panostettava. Samoin tulee huolehtia tiedusteluvalvontavaltuutetun voimavarojen riittävydestä. Itsessään Nato-jäsenyys osaltaan laajentaa Suomen sotilailisen ja siviilitiedustelutoiminnan kenttää ja parantaa Suomen edellytyksiä tiedustelutoimintaan liittyvien tehtävien hoitamisessa.

Edelleen haluan osoittaa tukeni edustaja Karin ja edustaja Peltosen esille tuomaan tiedusteluvalvontavaliokunnan nimittämisen tärkeyteen eduskunnan parlamentaarisen valvontatoiminnan järjestämiseksi mahdollisimman nopeasti.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Toveri.

17.54 Pekka Toveri kok: Arvoisa rouva puhemies! Suomella on erinomaiset sotilas- ja siviilitiedustelulait, jotka saatiin käyttöön viime hetkellä ennen Venäjän viimeisintä aggressiota. Lakeja tulee tietenkin vielä tarkentaa kokemusten mukaan. Lakien tukena meillä on yksi läntisen Euroopan tiukimmista valvontajärjestelmistä, ehkä tiukin, ja tämä on erinomainen asia, koska se lisää kansalaisten luottamusta viranomaisten toiminnan lainmukaisuuteen.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus osoittaa, että valvonta toimii. Viranomaiset seuraavat lakeja sekä tiedustelulakeja samalla, kun tiedustelulakeja ja valvontaa kehite-

Punkt i protokollet PR 22/2023 rd

tään hyvässä yhteistoiminnassa eri tahojen kanssa. Hyvä näin, koska kyseessä on tässä nykyisessä epävakaassa turvallisuustilanteessa entistäkin tärkeämpi kokonaisuus kansallisen turvallisuuden kannalta.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomuksessa esitettyjä kehittämiskohteita kannattaa lukea tarkkaan, ottaa huomioon ja myös, kuten äsken mainittiin, resursoida riittävästi uusien vaativien tehtävien kasvaessa, jotta voidaan pitää valvontaa riittävällä tasolla. Vain riittävä ja ajankohtainen valvonta takaa kansalaisten luottamuksen tiedustelujärjestelmään, joka on erittäin tärkeä.

Edustaja Kari loi ensimmäisenä tiedusteluvalvontavaliokunnan puheenjohtajana erinomaisen toimintamallin ja luottamuksen sekä valvojien että valvottavien välille. Tälle on hyvä rakentaa. Ja kuten täällä on mainittu, tilanne, jossa meillä menee yli puoli vuotta, että ei ole parlamentaarista valvontaa käynnissä, on sellainen, jota jatkossa ei kannata hyväksyä, vaan tosiaan etsiä toimintatapamalleja, miten valvonta on jatkuvaa, koska tiedustelutoiminta on jatkuvaa myös jatkossakin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kari.

17.56 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Haluan tässä yhteydessä myös kiittää entistä tiedustelupääällikköä, kenraalikansanedustaja Pekka Toveria yhteistyöstä, joka aloitettiin vuonna 2019 sotilastiedustelun kanssa, ja myös suojelupoliisia siviilitiedustelutoimijana yhteistyöstä, jota valiokunnassa on tehty, nimenomaan yhteistyöstä, se aina tehdään yhdessä.

Tässä edustaja Peltonen kysyi vähän palautetta tältä jo päättäneeltä vaalikaudelta, tiedusteluvalvontavaliokunnan ensimmäiseltä toimikaudelta. Tämä valiokuntahan on luonteeltaan sellainen, että valiokunnan työskentelystä ei juuri ulospäin kerrota. Toisin kuin eduskunnan monista muista valiokunnista, joista toreilla ja turuilla riittää kansalaiselle kerrottavaa, tästä valiokunnasta kerrottavaa on huomattavasti niukemmalti, koska lähtökohteisesti kaikki asiat, jotka valiokunnassa käsitellään, ovat salaisia — toisin kuin valiokunnissa yleensä, joissa kaikki asiat ovat julkisia, pois lukien ne, jotka valiokunta päättää salaisiksi nimetä. Mutta ehkä sen voi aina kertoa ja on syytäkin kertoa... Valiokunnan täytyy toimia myös ulospäin, ei ainoastaan sisäänpäin. Yksi osa on tämä tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus, joka kertoo pitkälti siitä valiokunnan toiminnasta. Mutta se, joka tuosta kertomuksesta jää kertomatta, on se parlamentaarinen yhteistyöhenki, se, että niin isoista kuin pienistä puolueista on edustajia tuossa valiokunnassa, ja se, että tuossa valiokunnassa ei ole erikseen hallitusta ja oppositiota, eivät ole erikseen hallituksen lainsäädäntövalmisteluvallan toimijat ja sitten toisaalta oppositio, joka eduskunnassa on tärkeä toimija opponoidessaan hallituksen esityksiä tarvittaessa. Tuossa valiokunnassa, joka on kooltaan eduskunnan pienin valiokunta, on joukko suomalaisia kansanedustajia, jotka paneutuvat tiedustelutoiminnan suurimpiin saloihin ja valvovat perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, asianmukaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta tiedustelutoiminnassa ja tekevät myös havaintoja siitä, kuinka kattavaa tiedustelutoiminta on, ja sen vaikuttavuudesta myös omia arvioita.

Kannustankin kyllä kollegoita, jotka vielä pohditte mahdollisesti hakeutumista tulevaisuudessa joihinkin valiokuntiin, joita eduskunnassa on, yhtenä vaihtoehtona myös tiedusteluvalvontavaliokuntaa. Se näyttää valiokunnan jäsenille sen todellisuuden, joka meidän ympärillämme on ja osin yhteiskunnan sisälläkin, niitä turvallisuuden kannalta ehkä huo-

Punkt i protokollet PR 22/2023 rd

lestuttaviakin kehityskulkuja, mutta mikä ilahduttavinta, myös yhteiskunnan kykyä torjua erilaisia yhteiskuntajärjestykseen kohdistuvia uhkia, joita maailmassa valitettavasti näinäkin päivinä paljon on. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Otamme tähän keskustelupätkään vielä edustaja Immosen puheenvuoron, ja jos sen jälkeen tulee puheenvuoropyyntöjä, niin ne siirtyvät seuraavan käsiteltävän asian jälkeen. — Edustaja Immonen.

17.59 Tomi Immonen ps: Kiitoksia, arvoisa rouva puhemies! Kiitän tästä erinomaisesta raportista ja paketista — hieno näin ensimmäisen kauden kansanedustajille ja kelle hyvänsä, joka asiasta on kiinnostunut, ja itse asiassa jokaisen kansalaisen näkökulmasta jokaisen tulisi olla hiukan kiinnostunut.

Silloin kun tätä tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtävää perustettiin, niin allekirjoittanut toimi vielä virkapuvussa, ja luonnollisesti siinä hiukan huolestuneena seurasin, että nyt laitetaan yksi virkamies virkamieslain, koko lain, velvoitteella tekemään työtä ja valvomaan turvallisuuden keskeisiä rakentajia, Puolustusvoimia ja suojelupoliisia. Pelko oli siitä, että jos tässä tämä yhteistyö ei ole tarpeeksi kivutonta, niin siinä on riski, että meillä on yksi virkamies valvomassa ja saattaa jopa hankaloittaa näiden kahden turvallisuuden rakentajan työtä, jotka tuossa aikaisemmin mainitsin. Ilolla tästä raportin pohjalta voin kumminkin todeta, että näiden neljän vuoden aikana on luotu hyvät toimintamallit ja tavat, jolloinka päinvastoin kansalaisten tietoturva, tietosuojasta ja yksityisyydensuojasta huolehditaan ja samalla myöskin tuetaan näiden kahden viranomaisen ja turvallisuuden rakentajan työtä.

Kiitän tästä hienosta neljännessä vuosiraportista, ja itsekkin ainakin aion perehtyä tulevaisuudessakin näihin kyseisiin raportteihin. Toivon myöskin, että tämä valiokunta saadaan piakkoin nimitettyä ja työhönsä, koska työ siellä on merkittävää ja ensiarvoisen tärkeää meidän kaikkien kannalta.

Andre vice talman Tarja Filatov: Debatten och behandlingen av ärendet avbryts. Behandlingen av ärendet fortsätter under detta plenum efter att de övriga ärendena på dagordningen blivit behandlade.

Riksdagen avbröt behandlingen av ärendet klockan 18.01.

Riksdagen fortsatte behandlingen av ärendet klockan 18.08.

Andre vice talman Tarja Filatov: Nu fortsätter behandlingen av ärende 4 på dagordningen som avbröts tidigare under detta plenum. — Debatten fortsätter. Ledamot Peltonen.

18.09 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Kiitän edustaja Karia perusteellisesta vastauksesta kysymykseeni koskien tiedusteluvalvontavaliokunnan toimintaa sen ensimmäisen kauden aikana, ensimmäisten vuosien aikana. Minusta se oli ansiokas vastaus huolimatta siitä, että nämä tiedusteluasiat, joita valiokunta käsittelee, eivät ole kovinkaan julkisia vaan salassa pidettäviä. Erityisen hienoa oli edustaja Karin vastauksessa kuulla siitä, että parlamentaarisen yhteistyön hyvä henki, jota nämä vaikeat asiat edellyttävät, on todel-

Punkt i protokollet PR 22/2023 rd

la toteutunut siellä valiokunnassa ja hyvä yhteistyöhenki on vallinnut kaikkien ryhmien välillä.

Samalla, kun tässä edustaja Karia kiitän, uskallan heittää sellaisen toiveen meille kansanedustajille tässä salissa, että olisipa hienoa, että se sama henki, hyvä yhteistyöhenki, joka siellä tiedusteluvalvontavaluokunnassa on vallinnut, olisi vaikkapa pulloitettavissa ja siirrettävissä näiden muiden asioiden käsittelyyn, jotka myöskin ovat vakavia tässä yhteiskunnassa mutta jotka tuppavat aina menemään kovaan vastakkainasetteluun ja riiteltyyn. Tarvitsemme enemmän yhteistyötä, vähemmän vastakkainasettelua.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Vestman.

18.10 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Kiitän tiedusteluvalvontavaltuutettua kertomuksesta, joka on osa sitä tiedustelutoiminnan valvontajärjestelmää, jota täällä on kiiteltu useassa puheenvuorossa.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun valvontatoimintahan on todella siinä keskiössä. Tätä valvontatoimintaa toki harjoittavat myös tietosuojavaltuutettu sekä ylimmät laillisuusvalvojat eli eduskunnan oikeusasiamies ja oikeuskansleri. Yhdyn niihin edustajakollegoiden puheenvuoroihin, joissa on painotettu myös tämän parlamentaarisen valvonnan merkitystä ja sitä, että tiedusteluvalvontavaluokunta olisi toiminnassa.

On todella tärkeää kiinnittää huomiota niihin tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomuksen näkökohtiin, joissa nostetaan esille lainsäädännön kehittämisen tarpeita. Näitä kehittämistarpeita esitettiin myös valtioneuvoston selonteossa tiedustelulainsäädännöstä sekä sitä koskevassa hallintovaliokunnan mietinnössä, joka viime kauden lopussa täällä käsiteltiin.

Näitä kehittämiskohteita tiedustelulainsäädännössä ovat muun muassa, totta kai, tiedustelutoiminnasta saadut kokemukset, tämä muuttunut turvallisuusympäristö ja kybertoimintaympäristö, teknologioiden kehittyminen sekä Suomen Nato-jäsenyys. Eduskuntahan hyväksyi tämän tiedusteluselonteon käsittelyn yhteydessä pöytäkirjan, jossa edellytettiin, että hallitus tekee perusteellisen selvityksen tiedustelulainsäädännön palomuurisääntelyn toimivuudesta ja täsmentämistarpeista ja arvioinnin pohjalta valmistelee tarvittavat, kattavat, tarkkarajaiset ja täsmälliset säännösehdotukset sääntelyn selkeyttämiseksi. Tätä palomuurisääntelyä hallintovaliokunnan asiaa koskevassa mietinnössä oli kattavasti käsitelty.

Nyt onneksi Orpon hallituksen ohjelmasta löytyy tätä koskeva kirjaus, eli hallitus aikoo varmistaa sen, että palomuurisääntelyä uudistetaan siten, että se mahdollistaa poliisin toiminnan suuntaamisen ja riittävän laajasti tiedon luovuttamisen poliisille ja muille viranomaisille. Tämä on erittäin tärkeää. Ja haluan kiinnittää huomiota siihen, että hallitusohjelmassa on muitakin tiedustelulainsäädännön kehittämistä koskevia hyviä kirjauksia, ja toivon, että hallitus niitä vie eteenpäin. Ne ovat tässä muuttuneessa turvallisuusympäristössä ja kehittyneiden teknologioiden johdosta hyvin tärkeitä.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen remitterade ärendet till underrättelsetillsynskottet.